

УДК 65.012.8

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

DEFINITION OF THE CONCEPT “ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE”: MAIN APPROACHES AND FEATURES

Коптева Г.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та оподаткування,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Koptieva Hanna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor, Department of Management and Taxation
National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”

У статті проведено контент-аналіз і систематизацію наукових поглядів щодо сутності поняття «економічна безпека підприємства», а також розвиток понятійного апарату теорії менеджменту за рахунок дефініції економічної безпеки як об'єкта управління. На основі систематизації наукових поглядів на сутність поняття «економічна безпека підприємства» узагальнено різні підходи щодо цієї дефініції, а саме «економічна безпека підприємства» розглядається: як стан ефективного використання (ресурсів, потенціалу, діяльності); як стан захищеності (потенціалу підприємства, діяльності підприємства, інтересів тощо); як комплекс (економічних відносин, заходів, властивостей тощо); як характеристика (діяльності, досягнутих та очікуваних результатів діяльності тощо); як розвиток (збалансований і безупинний) тощо. Запропоноване авторське уточнене визначення терміна «економічна безпека підприємства» як комплексної характеристики стану захищеності економічних інтересів підприємства та їхньої узгодженості з наявним потенціалом і заявленими цілями, що дає змогу протистояти різним негативним факторам у процесі економічної діяльності.

Ключові слова: економічна безпека, економічна безпека підприємства, ефективність використання ресурсів, захищеність економічних інтересів, потенціал підприємства, загрози і ризики, управління ресурсами і бізнес-процесами

В статье проведен контент-анализ и систематизация научных взглядов относительно сущности понятия «экономическая безопасность предприятия», а также развитие понятийного аппарата теории менеджмента за счет дефиниции экономической безопасности как объекта управления. На основе систематизации научных взглядов на сущность понятия «экономическая безопасность предприятия» обобщены различные подходы относительно этой дефиниции, а именно «экономическая безопасность предприятия» рассматривается: как состояние эффективного использования ресурсов, потенциала, деятельности); как состояние защищенности (потенциала предприятия, деятельности предприятия, интересов и т. д.); как комплекс (экономических отношений, мероприятий, свойств и т. п.); как характеристика (деятельности, достигнутых и ожидаемых результатов деятельности и т. д.); как развитие (сбалансированное и непрерывное) и тому подобное. Предложено авторское уточненное определение термина «экономическая безопасность предприятия» как комплексной характеристики состояния защищенности экономических интересов предприятия и их согласованности с имеющимся потенциалом и заявленными целями, что позволяет противостоять различным негативным факторам в процессе экономической деятельности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, экономическая безопасность предприятия, эффективность использования ресурсов, защищенность экономических интересов, потенциал предприятия, угрозы и риски, управление ресурсами и бизнес-процессами.

Ensuring sustainable development of an enterprise is impossible without an effective system of its economic security based on a developed and implemented development strategy. Under the conditions of socio-economic and political instability, dynamic external environment and unstable development of the national economy, domestic enterprises face many threats to their functioning. Therefore, business entities have to ensure the stability of operations by avoiding or eliminating threats and risks, as well as the efficiency of operations through sound management of resources and business processes. In this regard, the issue of further developing the conceptual apparatus becomes more relevant, which will make it possible to form appropriate economic security management systems at the enterprise. The purpose of the study is content analysis and systematization of scientific views on the essence of the concept of "economic security of the enterprise", as well as the development of the conceptual apparatus of management theory through the definition of economic security as a management object which will reflect the author's interpretation of this category and open prospects for further research. On the basis of content analysis and systematization of scientific views regarding the essence of the concept of "economic security of the enterprise" different approaches to this definition were generalized, namely "economic security of the enterprise" is considered: as a state of efficient use (resources, potential, activity); as a state of security (enterprise potential, enterprise activity, interests, etc.); as a complex (economic relations, activities, properties, etc.); as a characteristic (activities, achieved and expected results of activities, etc.); as development (balanced and continuous) and the like. Treating sustainability as a long-term equilibrium between the existing and prospective potential of the enterprise and the goals of its development, we consider it advisable to introduce a characteristic of their consistency, deviation from which causes fluctuations in equilibrium. Thus, it is appropriate to use an integrated approach, according to which the economic security of the enterprise is considered as a complex characteristic of the state of protection of the economic interests of the enterprise and their consistency with the existing potential and stated goals, which makes it possible to counter various negative factors in the process of economic activity. Thus, consideration of the economic security of the enterprise from the point of view of cost-oriented management makes it possible to determine the objects of security management at the enterprise, and the structuring of business processes, resources, factors is the basis for the formation of a fundamentally new concept of "economic security of the enterprise".

Key words: economic security, economic security of the enterprise, resource efficiency, protection of economic interests, enterprise potential, threats and risks, resource and business process management.

Постановка проблеми. Забезпечення стійкого розвитку підприємства неможливе без ефективної системи його економічної безпеки на основі розробленої і впроваджуваної стратегії розвитку. В умовах соціально-економічної та політичної нестабільності, динамічного зовнішнього середовища та нестійкого розвитку національної економіки вітчизняні підприємства стикаються з безліччю загроз для свого функціонування. Тому перед суб'єктами господарювання постає завдання забезпечення стабільності функціонування шляхом уникнення або нейтралізації загроз і ризиків, а також ефективності діяльності за рахунок зваженого управління ресурсами та бізнес-процесами. У зв'язку з цим актуальності набувають питання уточнення понятійно-категорійного апарату, що зробить можливим формування відповідних систем управління економічною безпекою на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз літературних джерел щодо трактування категорії економічної безпеки підприємства свідчить про різноманітність наукових підходів, які відрізняються за цільовими орієнтирами, за підходами і складниками економічної безпеки, внутрішніми та зовнішніми факторами впливу, критеріями, а також об'єктами дослідження.

Теоретичним і прикладним аспектам економічної безпеки суб'єктів господарювання приділяється значна увага у працях вітчизняних та зарубіжних фахівців. Зокрема, в працях таких дослідників, як Т.Г. Васильців, К.С. Горячева, О.А. Грунін, В.Л. Дикань, Г. Є. Долма-

това, В.С. Домбровський, А.О. Єпіфанов, М.М. Єрмошенко, Г.В. Козаченко, М.І. Копитко, М.І. Камлик, О.М. Ляшенко, В.Л. Ортинський, С.Ф. Покропивний, Т.М. Соколенко, С.В. Філіппова, М.В. Фоміна, Л.Г. Шемаєва С.М. Шкарлет та ін. [1–18] досліджуються сутнісні аспекти економічної безпеки суб'єктів господарювання, її чинники та складники механізму її забезпечення. Але здебільшого їхні позиції базуються на різних підходах до розуміння сутності поняття економічної безпеки, які мають дискусійний характер.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. До не вирішених раніше питань може бути віднесено відсутність єдиного підходу до розуміння самої категорії «економічна безпека підприємства». Отже, є необхідність систематизації методологічних підходів щодо сутності економічної безпеки підприємства та розвитку теоретичних підходів до визначення цієї економічної категорії.

Мета. Метою дослідження є контент-аналіз і систематизація наукових поглядів щодо сутності поняття «економічна безпека підприємства», а також розвиток понятійного апарату теорії менеджменту за рахунок дефініції економічної безпеки як об'єкта управління для формування авторського трактування цієї категорії та можливості подальших наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розуміння сутності системи економічної безпеки підприємства неможливе без комплексного дослідження змісту поняття «економічна безпека підприємства», яке є базовим. Звертає на

себе увагу те, що в науковій та навчально-практичній літературі, попри надзвичайно велику кількість визначень, єдиного підходу до трактування цього поняття не сформульовано. Це свідчить про його надзвичайно широкий зміст і можливість різнобічного трактування, виходячи із сутності, об'єкта чи мети дослідження.

Аналіз публікацій [1–18] свідчить про значні напрацювання дослідників, різноманітність наукових підходів, концепцій та певних теорій стосовно визначення сутності поняття «економічна безпека» та її забезпечення.

Узагальнюючи різні підходи до дефініції «економічна безпека підприємства», наведені у працях [1–18], умовно поділимо їх на такі групи:

1) економічна безпека підприємства як стан ефективного використання (ресурсів, потенціалу, діяльності);

2) економічна безпека підприємства як стан захищеності (потенціалу підприємства, діяльності підприємства, інтересів тощо);

3) економічна безпека підприємства як комплекс (економічних відносин, заходів, властивостей тощо);

4) економічна безпека підприємства як характеристика (діяльності, досягнутих та очікуваних результатів діяльності тощо);

5) економічна безпека підприємства як розв'язок (збалансований і безупинний);

6) інші визначення.

Аналізуючи підходи до визначення сутності досліджуваного поняття, деякі науковці наполягають на комплексному підході, який поєднує вищенаведені сутнісні аспекти.

У сучасній науковій та навчально-практичній літературі здебільшого економічну безпеку підприємства розглядають як стан ефективного використання (ресурсів, потенціалу, діяльності), беручи до уваги значну роль ефективного використання його ресурсів і наявних можливостей у функціонуванні будь-якого суб'єкта господарювання.

Перший підхід знайшов своє відображення в наукових працях С.Ф. Покропивного, А.Г. Шаваєва, С.Н. Ілляшенко, Т.Б. Кузенко, О.А. Груніна, Б.М. Андрушківа, Л.Я. Малюти, В.Л. Тамбовцева. Значна кількість науковців [1–4] розглядає економічну безпеку підприємства як «стан ефективного використання ресурсів», але акцентують увагу на різних цілях такого використання ресурсів.

Так, на думку С.Ф. Покропивного, економічна безпека – це стан не тільки використання корпоративних ресурсів, а й підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективно їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного та соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам) [1, с. 36]. На думку А.Г. Шаваєва [2, с. 42], основною ціллю є «запобігання загрозам та забезпечення стабільного функціонування під-

приємства», тоді як О.А. Грунін [3, с. 37–38] та Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта акцентують на «забезпеченні досягнення цілей бізнесу за умов конкуренції та господарського ризику» [4, с. 23].

Науковець Л.П. Рогатіна [5] визначає цей термін як стан суб'єктів господарювання як економічних систем, що характеризується наявністю конкурентних переваг, які досягаються раціональним використанням наявних власних та залучених ресурсів, своєчасним впровадженням комплексу організаційно-економічних, виробничо-екологічних та соціальних заходів, системного управління з метою підтримання нормальних умов їхньої дієздатності для максимального досягнення поставлених цілей у короткостроковому та довгостроковому періоді в умовах постійної зміни навколишнього середовища функціонування та розвитку.

Деякі учені виділяють економічну безпеку як стан захищеності (потенціалу підприємства, діяльності підприємства, інтересів тощо). Такого підходу дотримуються О.С. Іванілов, Л.О. Омелянович, Г.Є. Долматова, В.Л. Ортинський, Т. Ковальов, Т. Сухорукова, С.В. Мочерний, Ю.С. Чирва, Р.М. Бугріменко, В.Л. Дикань та І.Л. Назаренко та інші.

Так, на думку О.С. Іванілова, О.І. Дмитрієвої, економічну безпеку підприємства можна трактувати як: а) стан захищеності усіх систем підприємства при здійсненні господарської діяльності в певній ситуації; б) сукупність організаційно-правових, режимно-охоронних, технічних, технологічних, економічних, фінансових, інформаційно-аналітичних та інших методів, спрямованих на усунення потенційних загроз та створення умов для забезпечення ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до їхніх цілей та завдань [6, с. 67].

Л.О. Омелянович, Г.Є. Долматова визначають цей термін як «стан захищеності підприємства під час організації відносин з іншими суб'єктами і його ресурсів, за якого гарантується стабільність функціонування, розширення, відтворення, впровадження і широке використання науково-технічних досягнень і соціальний розвиток» [7, с. 46].

Третью підходу дотримуються науковці Г. Блакита, Т. Ганущак, О.В. Раздіна, О.Л. Коробчинський, В.А. Забродський, Н.Д. Белоус, Н. Капустін, Ю.М. Барташевська та інші. Так, на думку Н.Д. Белоус [9, с. 201], економічна безпека – це комплексна система заходів суб'єкта господарювання, спрямована на забезпечення його конкурентоспроможності в умовах дестабілізації діяльності під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Науковці Г. Блакита, Т. Ганущак пропонують своє визначення, в якому «економічна безпека – це комплекс економічних відносин у цілях забезпечення постійної збалансованості інтересів підприємства і держави з урахуванням внутрішніх і зовнішніх факторів впливу і часу» [8, с. 97].

Четвертий підхід знайшов відображення у працях таких учених, як: В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк, І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко та ін. Автори вважають, що економічна безпека – це характеристика, суть якої полягає в нормальному функціонуванні економічної системи взагалі, можливості нормальної роботи внутрішньої економічної системи та безболісного включення в світову економічну систему [10]. На думку І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко, «економічна безпека – найважливіша якісна характеристика економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови функціонування; стійке забезпечення ресурсами та розвиток, а також послідовну реалізацію економічних інтересів» [11].

Науковець О.О. Сосновська запропонувала авторське визначення економічної безпеки підприємства як комплексної діяльності підприємства, що спрямована на ефективне формування та використання його ресурсного потенціалу у різних функціональних сферах для забезпечення стійкого функціонування в умовах невизначеного та мінливого економічного середовища [12, с. 447].

Деякі учені визначають економічну безпеку через розвиток, що досягається за допомогою використання усіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей. Такого підходу дотримуються І.П. Отенко, І.А. Белоусова, Р. Дацків та інші. Автори зазначають, що економічна безпека підприємства передбачає стійкий розвиток (тобто збалансований і безупинний), що досягається за допомогою використання усіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей, за якими гарантується найбільш ефективне їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам) [13, с. 17].

Крім наведених підходів, деякі автори також мають іншу думку щодо визначення поняття «економічна безпека підприємства». Так, автори Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов [14], О.М. Ляшенко [15], В.В. Белокуров [16] розглядають його з позиції наявності конкурентних переваг, як міру гармонізації в часі й просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів навколишнього середовища, які діють поза межами підприємства [14, с. 87]. Так, на думку О.М. Ляшенко, економічна безпека – це міра економічної свободи підприємства, що досягається внаслідок керуваного процесу взаємоузгодження економічних інтересів стейкхолдерів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства, який має на меті протистояння загрозам економічній безпеці підприємства та потребує необхідних для такого протистояння ресурсів [15, с. 60].

З погляду авторів монографії «Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управ-

ління», економічну безпеку підприємства можна трактувати як форму розвитку підприємства та як форму його протистояння загрозам [17, с. 11].

С.М. Шкарлет у своєму дослідженні виділяє два концептуальні підходи щодо її семантики і морфологічного трактування, а саме: статичний (безпека як стан) і діяльнісний (безпека як діяльність) [18, с. 29].

На основі проведеного дослідження можна дійти висновку, що найчастіше дослідники розглядають економічну безпеку підприємства як «стан», за якого не загрожує безпека. Окрім розгляду економічної безпеки підприємства як стану, вченими-дослідниками наводяться й інші трактування, а саме як: «характеристика», «комплекс», «процес», «розвиток», «система», «здатність», «міра» тощо.

Серед різноманітності авторських підходів до поняття економічної безпеки підприємства простежуються і спільні ознаки: ефективне використання корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, відчуття захищеності підприємства від деструктивного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, підтримання оптимального рівня стійкості та розвитку з поступовим досягненням мети діяльності тощо.

Узагальнюючи вищенаведене, можна зазначити, що кожен із цих підходів акцентує увагу на тих чи інших сутнісних аспектах, не формуючи холистичного (цілісного) погляду. Кожний дослідник додає до наявних характеристик економічної безпеки власні уточнення, але спільна ідея, яка випливає з усіх визначень, полягає в такому: підтримка підприємства у стані економічної безпеки – це головна передумова його стабільного розвитку. Тому головна мета забезпечення економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільну поточну діяльність і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Розуміючи стійкість як довгострокову рівновагу між наявним і перспективним потенціалом підприємства і цілями його розвитку, вважаємо доцільним ввести ознаку їхньої узгодженості, порушення якої і викликають коливання у рівновазі.

Таким чином, доречним є комплексний підхід, згідно з яким економічну безпеку підприємства пропонується розглядати як комплексну характеристику стану захищеності економічних інтересів підприємства і їхньої узгодженості із наявним потенціалом і заявленими цілями, що дозволяє протистояти різним негативним факторам в процесі економічної діяльності.

Розгляд економічної безпеки підприємства з позиції вартісно-орієнтованого управління дає змогу визначити об'єкти управління безпекою на підприємстві, а структуризація бізнес-процесів, ресурсів, факторів є основою для формування принципово нової концепції «економічної безпеки підприємства». Отже, економічну безпеку підприємства можна розглядати як стан захи-

щності бізнес-процесів та їхнього ресурсного забезпечення, що сприяє уникненню або попередженню внутрішніх і зовнішніх загроз і дає змогу забезпечити стабільне функціонування та розширене відтворення з мінімальними втратами для підприємства.

Оскільки і забезпечення захищеності економічних інтересів, і їхня узгодженість із наявними можливостями є управлінськими завданнями, то економічна безпека, з одного боку, є характеристикою стану підприємства, а з іншого – виступає об'єктом управління, тобто потребує оцінки, планування та контролю.

Висновки. У сучасній науковій (навчально-практичній) літературі є різні підходи до трактування сутності поняття «економічна безпека підприємства», що пояснюється його складністю та багатоаспектністю. Систематизація наукових поглядів щодо трактування терміна «економічна безпека підприємства» дала змогу виділити такі підходи, де економічна безпека розглядається: як стан ефективного використання (ресурсів,

потенціалу, діяльності); як стан захищеності (потенціалу підприємства, діяльності підприємства, інтересів тощо); як комплекс (економічних відносин, заходів, властивостей тощо); як характеристика (діяльності, досягнутих та очікуваних результатів діяльності тощо); як розвиток (збалансований і безупинний).

На основі проведеного аналізу наукових підходів до трактування поняття «економічна безпека підприємства» та розглянутих його істотних характеристик вважаємо за доцільне дати таке уточнене визначення: економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика стану захищеності економічних інтересів підприємства та їхньої узгодженості з наявним потенціалом і заявленими цілями, що дає змогу протистояти різним негативним факторам у процесі економічної діяльності.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є виокремлення особливостей економічної безпеки підприємств торгівлі та розроблення системи її забезпечення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ. : КНЕУ, 2001. 528 с.
2. Шаваев А. Г. Безопасность корпораций. Криминологические, уголовно-правовые и организационные проблемы. Москва. «Банковский деловой центр», 2004. 42 с.
3. Грунин О.А. Экономическая безопасность организации : учеб. пособие / О. А. Грунин, С. О. Грунин. Санкт-Петербург. Питер, 2002. 160 с.
4. Економічна та майнова безпека бізнесу : навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. 180 с.
5. Рогатина Л.П. Методологічні засади визначення категорій безпеки суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*, 2015. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/59.pdf (дата звернення: 30.07.2019).
6. Іванілов О.С. Методи оцінки рівня економічної безпеки промислових підприємств // *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*: зб. наук. праць. № 1(20). 2018. С. 66–78.
7. Омелянович Л.О., Долматова Г.Є. Економічна безпека торговельного підприємства : монографія. Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. 195 с.
8. Blakyta G., Ganushchak T. (2018). Enterprise financial security as a component of the economic security of the state. *Investment Management and Financial Innovations*, 15(2), 248–256. doi:10.21511/imfi.15(2).2018.22
9. Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2012. № 2. Т. 1. С. 196–201.
10. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. [та ін.] / за ред. В. Гейця. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.
11. Мойсеєнко І.П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства / І.П. Мойсеєнко, О. М. Марченко / навч. посібник. Львів, 2011. 380 с.
12. Сосновська О.О. Поняття економічної безпеки підприємства в контексті різних методологічних підходів. *Бізнес Інформ*. № 3, 2018. С. 443–448.
13. Белоусова І.А. Управлінський облік – інформаційна складова системи економічної безпеки підприємства : монографія. Київ : Дорадо-Друк, 2010. 432 с.
14. Козаченко А.В. Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення : монографія / А. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, А. Н. Лещенко. К.: Лібра, 2013. 280 с.
15. Белокуров В.В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия / В.В. Белокуров. URL: <http://www.safetyfactor.ru> (дата звернення: 30.07.2019).
16. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія. / О. М. Ляшенко. – 2-ге вид., переробл. К.: НІСД, 2015. 348 с.
17. Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління : монографія / С.В. Філіппова, Л.О. Волощук, С.О. Черкасова / під заг. ред. С.В. Філіппової. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. 196 с.
18. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія. Київ : Книжкове вид-во НАУ, 2007. 436 с.

REFERENCES:

1. Pokropyvnyj, S. F. (2001) *Ekonomika pidpryjemstva: pidruchnyk / za zagh. red. S.F. Pokropyvnogho. vyd. 2-ghe, pererob. ta dop.* Kyiv. : KNEU. 528 s.
2. Shavaev, A.G. (2004) *Bezopasnost' korporatsiy. Kriminologicheskie, ugovovno-pravovye i organizatsionnye problemy.* Moskva. "Bankovskiy delovoy tsentr". 42 s. (in Russian)
3. Grunin, O.A., Grunin, S.O. (2002) *Ekonomicheskaya bezopasnost organizatsii [Economic security of the organization].* St. Petersburg: Piter. 160 s. (in Russian)
4. *Ekonomichna ta majnova bezpeka biznesu: navchalnyj posibnyk / B. M. Andrushkiv, L. Ja. Maljuta. Ternopil: FOP Paljanycja V.A., 2016. 180 s.*
5. Roghatina, L.P. (2015) *Metodologichni zasady vyznachennja kategorij bezpeky sub'ektiv gospodarjuvannja [Methodological principles for determining the security categories of business entities].* *Efektivna ekonomika.* 12. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/59.pdf (accessed 30.07.2019).
6. Ivanilov, O.S. (2018) *Metody ocinky rivnja ekonomichnoji bezpeky promyslovykh pidpryjemstv [Methods of assessing the level of economic security of industrial enterprises] // Problemy i perspektivy rozvytku pidpryjemnytva: zb. nauk. pracj. #1(20). pp. 66–78.*
7. Omelianovych, L.O., Dolmatova, H.Ye. (2005) *Ekonomichna bezpeka torhovelnoho pidpryjemstva [Economic security of a trading company].* Donetsk: DonDUET. 195 s.
8. Blakyta, G., Ganushchak, T. (2018). *Enterprise financial security as a component of the economic security of the state. Investment Management and Financial Innovations, 15(2), 248–256. doi:10.21511/imfi.15(2).2018.22*
9. Bjelous, N.D. (2012) *Teoretychne uzaghalnennja ekonomichnoji bezpeky pidpryjemstv [Theoretical generalization of economic security of enterprises].* *Visnyk Khmeljnyckogho nacionaljnogho universytetu.* 2. T. 1. pp. 196–201.
10. Ghejecj, V. M. (2006) *Modeljuvannja ekonomichnoji bezpeky: derzhava, rehion, pidpryjemstvo / Ghejecj V.M., Kyzym M.O., Klebanova T.S., Chernjak O.I. [ta in.] / za red. V. Ghejcja. Kharkiv: VD "INZhEK". 240 s.*
11. Mojsejenko, I.P. (2011) *Upravlinnja finansovo-ekonomichnoju bezpekoju pidpryjemstva / I. P. Mojsejenko, O. M. Marchenko / navch. posibnyk. Ljviv, 380 s.*
12. Sosnovsjka, O.O. (2018) *Ponjattja ekonomichnoji bezpeky pidpryjemstva v konteksti riznykh metodologichnykh pidkhodiv [The concept of economic security of the enterprise in the context of different methodological approaches].* *Biznes Inform.* 3. pp.443–448.
13. Belousova, I.A. (2010) *Upravlinskyi oblik – informatsiina skladova systemy ekonomichnoi bezpeky pidpryjemstva [Management accounting – an information component of the enterprise's economic security system].* Kyiv: Dorado-Druk. 432 s.
14. Kozachenko, A.V. (2003) *Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyatiya: sushchnost i mekhanizm obespecheniya: [monografiya] / Kozachenko A. V, Ponomarev V. P., Lyashenko A. N. Kiyev: Libra. 320 s.*
15. Belokurov, V.V. *Struktura funktsional'nykh sostavlyayushchikh ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya [The structure of the functional components of the economic security of the enterprise] / V. V. Belokurov. Available at: <http://www.safetyfactor.ru> (accessed 30.07.2019)*
16. Ljashenko, O.M. (2015) *Konceptualizacija upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju pidpryjemstva: monoghracija / O. M. Ljashenko. – 2-ghe vyd., pererobl. K.: NISD. 348 s.*
17. *Ekonomichna bezpeka pidpryjemstv realnogho sektoru ekonomiky v umovakh vartisno-orijentovanogho upravlinnja: monoghracija / S. V. Filyppova, L. O. Voloshuk, S. O. Cherkasova / pid zagh. red. S. V. Filyppovoji. Odesa: FOP Bondarenko M.O., 2015. 196 s.*
18. Shkarlet, S.M. *Ekonomichna bezpeka pidpryjemstva: innovatsiinyi aspekt [Economic security of an enterprise: an innovative aspect].* Kyiv: Knyzhkove vyd-vo NAU, 2007. 436 s.